

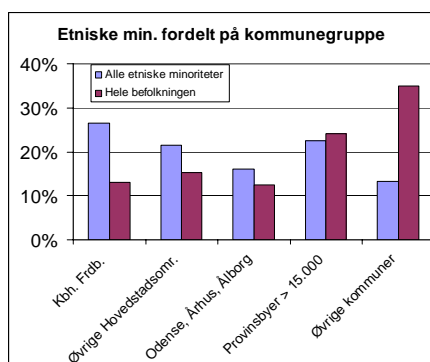
Etniske minoriteters bosætning

af Hans Skifter Andersen og Sølvi Karin Børresen

Etniske minoriteters bosætningsmønster har i de senere år af forskellige grunde pådraget sig stadig mere opmærksomhed, og Regeringen har søsat en særlig strategi overfor byområder med en høj koncentration af sociale problemer og indvandrere – den såkaldte 'Strategi mod ghettoisering'. I denne artikel vil vi kort opsummere resultaterne af den aktuelle forskning på SBI om udviklingen i etniske minoriteters bosætning, og hvad vi ved om årsagerne til den geografiske koncentration af indvandrerne, som er sket i gennem en årrække. I slutningen af artiklen gives en kort konklusion vedrørende, hvad dette betyder for kommunernes bypolitik.

Regional lokalisering

De etniske minoriteter er først og fremmest bosat i de store byer og specielt i København. 27 pct. af dem befinder sig i København mod kun 13 pct. af befolkningen. Også de tre store provinsbyer og de mellemstore byer har en større andel af indvandrere end befolkningen som helhed (Figur 1).

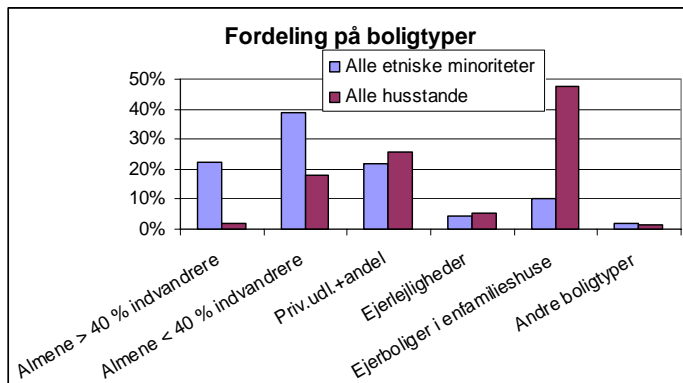
Figur 1 Etniske minoriteter (husstande) fordelt på kommunegrupper, sammenlignet med fordelingen for alle husstande 2004.

Siden slutningen af 90'erne er nye flygtninge, som er kommet til landet, blevet administrativt fordelt mellem kommunerne og således også til de mindre kommuner i Provinsen, hvor flygtningene er bundet til at forblive i mindst 3 år. Undersøgelser af disse flygtnings senere bosætningsmønster viser, at mange af flygtningsene flytter ind til de større byer, når de 3 år er gået.

SBI's undersøgelse viser, at de etniske minoriteter i højere grad end danskerne flytter lokalt indenfor samme by – og ofte indenfor samme boligafdeling. De flytter sjældnere mellem regionerne, og det er kun ca. 3 pct. af de flyttende, der flytter fra de mindre og mellemstore provinsbyer og landkommuner til Hovedstadsregionen, og kun 2 pct. til de tre store provinsbyer. Det er derfor måske kun de sidst tilkomne flygtninge, der især flytter mod byerne, mens de øvrige indvandrere tenderer mod at blive, hvor de er.

Boligplacering og boligvalg

De etniske minoriteter er meget skævt fordelt i boligmassen og mange af dem bor i almene boligområder med en stor andel af etniske minoriteter blandt beboerne. Vi har i SBI's undersøgelse opdelt de almene boligområder i områder med mere end 40 pct. etniske minoriteter – kaldet multi-etniske boligområder – og de øvrige almene boliger.

Figur 2. Etniske minoriteter fordelt på boligtype, sammenlignet med alle husstande 2004

I alt bor mere end 60 pct. af de etniske minoriteter (husstande) i almene boliger, og mere end hver femte bor i de multietniske boligområder. Til sammenligning bor kun 20 pct. af alle husstande i almene boliger og 2 pct. i de multietniske boligområder. I forhold til hele befolkningen bor indvandrerne sjældent i parcelhuse og også mindre ofte i private udlejningsboliger og andelsboliger. En analyse af etniske minoriteters flytninger viser, at disse gentager det samme mønster, men ikke i helt så ekstremt et omfang.

Segregation

De etniske minoriteters bosætningsmønster har medført en betydelig etnisk segregation. Dels mellem forskellige boligformer, men også internt i den almene sektor, hvor nogle boligafdelinger har mange indvandrere, og andre næsten ikke har nogen. I en tidligere undersøgelse² er beregnet et mål for, hvor skævt fordelt indvandrerne er mellem boligafdelinger både på landsplan og i de enkelte kommuner. Beregningerne viser, at ca. hver tredje indvandrers skulle flyttes, hvis man i 2003 på landsplan skulle opnå en ligelig fordeling mellem almene boligafdelinger.

Der er meget stor forskel mellem kommunerne med hensyn til segregationen af etniske minoriteter i den almene sektor. I Hovedstadsområdet er indvandrerne noget bedre fordelt end i Provinsen. Nogle af de mellemstore provinsbyer har således en meget skæv fordeling af de etniske minoriteter, hvor de er koncentreret i nogle få bebyggelser.

Men undersøgelsen viser også, at den skæve fordeling faktisk er blevet mindre siden 1998, hvor 36 pct. skulle flyttes for at få en lige fordeling. Samtidig med, at der i perioden 1998 -2003 er sket en generel vækst i antallet af etniske minoriteter i Danmark og i almene boliger, er de således blevet spredt til nogle af de boligafdelinger, som havde færrest ved starten af perioden. Der er dog nogle af de afdelinger, som har den højeste koncentration af indvandrere, der har fået en vækst i andelen.

Det er imidlertid kun, når man ser på den samlede gruppe af etniske minoriteter, at segregationen er blevet mindre. Mange af de enkelte etniske grupper – fx somalierne - er blevet bosat mere koncentreret i bestemte bebyggelser. Der er således to modsatte bevægelser i segregationen – en relativ spredning af samtlige etniske minoriteter samtidig med, at der sker en stigende koncentration af visse etniske grupper. Denne tendens bekræftes af vores undersøgelse af etniske minoriteters flytninger, som viser, at nogle etniske grupper i meget høj grad flytter til områder, hvor der er mindst 50 beboere fra samme land.

Forklaringer på etniske minoriteters bosætning

I princippet kan man pege på tre typer af forklaringer på de etniske minoriteters særlige bosætningsmønster:

- Få økonomiske ressourcer samt vanskelig social situation medfører, at de kun kan få boliger med lav husleje og fri adgang
- Forholdene på boligmarkedet begrænser deres muligheder, bl. a. diskrimination
- Immigranter har særlige bosætningsønsker betinget af deres indvandringssituation og af kulturelle faktorer

SBi's undersøgelse viser, at det ofte er de forventet mindst integrerede og dårligst stillede etniske minoriteter, der flytter til almene boliger og multietniske boligområder, men der er også familier med beskæftigelse og bedre indkomster imellem. Men de statistiske analyser viser også, at tilflytningen til almene boliger ikke kun kan forklares ved forskelle i forhold til hele befolkningen med hensyn til familieforhold,

beskæftigelse, indkomst og geografiske forhold. Undersøgelsen viser således, at der må være andre forklaringer på boligvalget end økonomi.

Private udlejningsboliger og andelsboliger er regulerede sektorer, hvor forbindelser til udlejere og andre andelshavere har stor betydning for mulighederne for at få en bolig. Vores statistiske analyser viser, at tilflytningen til disse boligformer kun er 40 pct. af, hvad man skulle forvente ud fra de etniske minoriteters indkomst og familieforhold mv. Der er således meget der tyder på, at de etniske minoriteter enten mangler det netværk, der er nødvendigt for at få bolig i disse dele af boligmarkedet, eller måske ligefrem diskrimineres.

Der kan imidlertid også være en række andre årsager til, at etniske minoriteter har andre bosætningsønsker end danskerne. Deres ønsker kan eksempelvis have sammenhæng med deres baggrund og indvandringshistorie.

For det første kan deres ønsker være præget af de boligforhold og forestillinger om den gode bolig, der har været gældende i deres oprindelsesland. Det ved vi ikke så meget om, men det kan give sig udslag i væsentlige forskelle mellem bosætningsønskerne hos forskellige etniske grupper.

For det andet kan deres bosætningsønsker være præget af deres særlige situation som indvandrere og nytilkomne og deres problemer med at tilpasse sig vilkårene i et fremmed land. Det har altid været et kendt fænomen i indvandringslande som USA, at indvandrere i starten ønsker at bosætte sig tæt på landsmænd i bestemte byområder. I de senere års indvandringsslitteratur er disse byområder blevet betegnet som 'enklaver'. Enklaver ses – i modsætning til ghettoer – som noget der er valgt frivilligt. Desuden er disse områder sjældent etnisk homogene, men består af flere forskellige nationaliteter. Det gælder især i de europæiske byområder.

Der kan være forskellige årsager til ønsker om at bo i enklaverne. Ofte er der tale om familiesammenføringer, hvor man ønsker at bo tæt på familie, som i forvejen er etableret. Enklaverne kan desuden fungere som indslusningsområder, og på den måde bidrage til at fremme immigranternes sociale og økonomiske integration. I enklaverne kan immigranterne få viden om det nye land samt finde hjælp og støtte, herunder støtte med hensyn til at skaffe beskæftigelse. Enklaverne kan give oplevelsen af trygge rammer, og således være af stor betydning for især sårbare immigrantgrupper, eksempelvis ældre samt traumatiserede flygtninge. I hverdagen kan der desuden være flere fordele forbundet med at bo i byområder med mange fra samme etniske gruppe eller kulturkreds. Blandt disse fordele kan her nævnes, at der ofte er et større udbud af konsumgoder fra hjemlandet, som man gerne fortsat vil kunne købe.

Som det fremgår af ovenstående, er forklaringerne på etniske minoriteters bosætningsmønstre langt fra entydige, da en lang række faktorer griber ind i hinanden og påvirker bosætningen og boligvalget. Men hvad boligvalg angår viser SBI's seneste undersøgelse, at mange af de indvandrere, der flytter til de multietniske boligområder, netop har valgt områderne, fordi der bor venner og familie i forvejen. Kun få gør det alene, fordi der bor andre landsmænd i områderne, og næsten ingen ønsker at bo i byområder med et flertal af etniske minoriteter.

SBI's undersøgelse viser endvidere, at mange flytter ud af områderne igen efter nogle år, og det gælder især de af dem, der er kommet i arbejde. Dette strider imod billedet af en envejs tilflytning af etniske minoriteter til boligområderne. I talmaterialet er der tegn på, at etniske minoriteter kommer til områderne som arbejdsløse, men forlader dem i takt med at de kommer i beskæftigelse. Dette er for eksempel erfaringerne fra Vollsmose, hvor man har gjort en stor indsats for at få beboerne i beskæftigelse.

For en del af de etniske minoriteter, bliver de multietniske boligområder dog til permanente bosteder, og det gælder ikke kun for de arbejdsløse. I den forbindelse er det relevant at spørge om, hvilken betydning bosættelse i multietniske områder har for integrationen. Som nævnt kan de etniske enklaver i områderne bidrage til at fremme immigranternes sociale og økonomiske integration. En svensk forsker hævder derimod, at der er en betydelig risiko for at beboerne integreres ind i lukkede etniske miljøer frem for i det omgivne samfund, og at den etniske enklavisering baner vej for en ny underklasse³. Men andre mere konkrete undersøgelser i andre europæiske lande har ikke kunne påpege nogen særlig stærk sammenhæng mellem boligmiljø og manglende integration.

Der er behov for mere viden om, hvad det betyder for etniske minoriteter at bo spredt eller sammen, og hvilke konsekvenser den ene eller anden bosætningsform har for deres integration i det danske samfund. Spørgsmålet om konsekvenser af permanent bosætning i multietniske områder er derfor også i fokus i SBI's samarbejdsprojekt med RUC – Segregation, Lokal Integration og Beskæftigelse (SLIB) – under Det Strategiske Program for Velfærdsforskning.

Implikationer for kommunernes indsatser overfor multi-etniske boligområder

De multi-etniske boligområder med mange indvandrere er samtidigt også områder med mange sociale problemer både blandt etniske minoriteter og danskerne. Dette er den væsentligste årsag til, at det har været nødvendigt for en del kommuner, at gennemføre særlige sociale indsatser i områderne. Det har imidlertid også været nævnt som en begrundelse, at det er problematisk, at der i mange af områderne er for få danskere og for mange med en udenlandsk baggrund, fordi dette er en hindring for integration.

På baggrund af vores forskningsresultater vil vi imidlertid konkludere, at det største problem ved at have for få danskere i et byområde er, at det giver området en lav status og gør det sværere at tiltrække beboere i beskæftigelse – både danskere og indvandrere. Hermed er der en større risiko for en negativ social udvikling i området.

Derimod er der ikke meget der tyder på, at de multi-etniske boligområder medfører en dårligere integration af etniske minoriteter. For nogle af dem kan bosætning i disse områder måske tværtimod medføre en øget integration – især hvis kommunerne gør en koncentreret indsats i områderne for at få dem i beskæftigelse. Det kan være en station på vejen for indvandrere på vej ind i det danske samfund. Problemerne i områderne er først og fremmest sociale og kommunerne må se i øjnene, at der kan blive tale om en permanent indsats, fordi mange etniske minoriteter forlader områderne, når de kommer i beskæftigelse, og erstattes af nye beboere med behov for social støtte, integration og beskæftigelse.

Noter

¹ Foreløbigt publiceret i Skifter Andersen, H. (2006). *Etniske minoriteters flytninger og boligvalg*. SBI 2006:02. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

² Skifter Andersen, H. (2005). *Den sociale og etniske udvikling i almene boligafdelinger*. SBI 2005:10. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

³ Carlbohm, A. (2005). På vej mod integration i etniske enklaver. *Etniske minoriteter - et nyt proletariat? Social Forskning*, (marts), 39-45.

Litteratur

Børresen, S. K. (2006). *Etniske minoriteters bosætning. Hvad viser forskningen?* SBI 2006:03. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Damm, A. P. (2004). *Immigrants' Location Preferences: Exploiting a Natural Experiment*. (Working paper 05-2). Århus: Department of Economics, Aarhus School of Business.

Damm, A. P. (2002). *Etniske minoriteters bosætning og flytninger – de seneste 20 års økonomisk kvantitative forskningsresultater*. AMID Working Paper Series 13/2002. Aalborg: Aalborg Universitet.

Damm, A. P. , Schultz-Nielsen, M. L. and Tranæs, T. (2006). *En befolkning deler sig op?*. Gyldendal

Husted, L. & Jensen, K. B. (2003). *Flytninger blandt flygtninge under integrationsloven*. København: AKF.